

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	30 TACHWEDD 2020
TEITL	CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL
PWRPAS YR ADRODDIAD	AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 31 HYDREF 2020
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNNWYS A CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL

1. CYFLWYNIAD

1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2020 hyd 31 Hydref 2020.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 31 Hydref 2020:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	6
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol 2019/2020	2
Adroddiadau Eraill o'r Cynllun Gweithredol	1

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 31 Hydref 2020, gan ddangos y lefel sicrwydd perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	LEFEL SICRWYDD	ATODIAD
Grant Datblygu Disgyblion	Addysg	Adnoddau	Uchel	Atodiad 1
Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion	Addysg	Adnoddau	Uchel	Atodiad 2
Datganiad Cyfrifyddu Harbyrau 2019/2020	Cyllid	Cyfrifeg	Uchel	Atodiad 3
Datganiad Cyfrifyddu Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd 2019/2020	Cyllid	Cyfrifeg	Uchel	Atodiad 4
Datganiad Cyfrifyddu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru 2019/2020	Cyllid	Cyfrifeg	Uchel	Atodiad 5
Grant Cefnogi Pobl	Tai ac Eiddo	Digartrefedd a Tai Cefnogol	Uchel	Atodiad 6
Cynllun ARFOR	Economi a Chymuned	Cefnogi Busnes	Uchel	Atodiad 7
Plas Gwilym	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 8

2.2.2 Mae lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod.

LEFEL SICRWYDD	UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
	DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
	CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
	DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

2.2.3 Yn ogystal â'r uchod, gwnaethpwyd gwaith ar archwiliad "Datganiadau Cyflogaeth". Bwriad yr archwiliad oedd gwirio bod cymal ynglŷn â hyfforddiant statudol megis diogelu wedi ei gynnwys yn natganiadau cyflogaeth holl staff y Cyngor er mwyn atgyfnerthu'r pwysigrwydd bod y cyfrifoldeb yn berthnasol i bawb. Detholwyd sampl o 40 aelod o staff ar draws y Cyngor oedd yn newydd i'w swydd ers mis Ionawr 2020 a gwriwyd eu datganiadau cyflogaeth a chofnodion hyfforddiant. Darganfuwyd nad oedd y cymal wedi ei gynnwys mewn unrhyw un o'r datganiadau cyflogaeth a ddetholwyd. Cysylltwyd â'r Gwasanaeth Adnoddau Dynol (Adran Cefnogaeth Gorfforaethol), cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol nad oedd gwaith wedi ei wneud i gynnwys y cymal oherwydd bod amgylchiadau Covid-19 wedi amharu ar gyflawni hynny. I'r perwyl hyn, penderfynwyd i beidio dyrannu lefel sicrwydd ond bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ail-ymweld â'r maes yn y dyfodol agos.

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 31 Hydref 2020:

- Newid Hinsawdd (*Corfforaethol*)
- Trefniadau Diogelu (*Corfforaethol*)
- Trefniadau Busnes yn sgil Covid-19 (*Corfforaethol*)
- Risgiau gyda'r Gadwyn Gyflenwi (*Corfforaethol*)
- Trefniadau Gweithio o Gartref (*Corfforaethol*)
- Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygredigaeth Rhagweithiol a'r Fenter Twyll Cenedlaethol (*Corfforaethol*)
- Taliadau i Weithwyr Gofal (*Cyllid*)
- Gostyngiad Treth Cyngor (*Cyllid*)
- Grantiau Cefnogi Busnes Llywodraeth Cymru (*Cyllid*)
- Cynllun STEM Gogledd (*Economi a Chymuned*)
- Unedau Busnes (*Economi a Chymuned*)
- Trefniadau Cinio am Ddim (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill 2020 hyd at 31 Hydref 2020, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

GRANT DATBLYGU DISGYBLION

1. Cefndir

- 1.1 Diben y Grant Datblygu Disgyblion yw gwella canlyniadau i ddysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a phlant sy'n derbyn gofal. Bwriedir iddo oresgyn y rhwystrau ychwanegol sy'n atal dysgwyr o gefndiroedd difreintiedig rhag cyflawni eu potensial llawn.
- 1.2 Caiff y grant ei ddirprwyo i'r Ysgolion / lleoliadau blynyddoedd cynnar gan eithrio'r elfen 'Plant sy'n Derbyn Gofal' a caiff ei reoli yn rhanbarthol gan y Consortiwm Addysg Lleol, sef GwE. Mae GwE hefyd yn gyfrifol am sicrhau bod yr ysgolion yn cyflawni gofynion y grant a'u cefnogi i'r perwyl hynny. Cyngor Gwynedd yw awdurdod arweiniol y grant ar ran awdurdodau y gogledd.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd cadarnhau cywirdeb y Dystysgrif Archwilio, sef datganiad o wariant yr Awdurdod ar gyfer grant 2019/20, a chadarnhad bod systemau a rheolaethau mewnol yn eu lle i sicrhau bod y grant yn cael ei ddefnyddio at y dibenion priodol. Yn ogystal, cadarnhawyd bod y grant wedi ei ddirprwyo'n uniongyrchol i'r ysgolion a bod trefniadau priodol ar gyfer monitro'r grant a hawlio'r cyllid gan Lywodraeth Cymru.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Gwelwyd bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer gweinyddu'r Grant Datblygu Disgyblion. Cysonwyd y gwariant ar y Dystysgrif Archwilio gyda'r cyfriflyfr ac ymddengys fod y gwariant yn rhesymol ac yn cyd-fynd ag amcanion y grant.

GRANT RHANBARTHOL CONSORTIA GWELLA YSGOLION

1. Cefndir

1.1 Ar 1af Ebrill 2015, crëwyd y Grant Gwella Addysg (GGA) wedi i Lywodraeth Cymru gyfuno'r grantiau canlynol:

- Cyfnod Sylfaen
- Llwybrau Dysgu 14-19
- Grant Effeithiolrwydd Ysgolion (GEY)
- Grant y Gymraeg mewn Addysg
- Grant Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig
- Addysg Plant Sipsiwn a Phlant Teithwyr
- Sefydlu Athrawon Newydd Gymhwys
- Cynorthwyyr Addysgu Lefel Uwch
- Ysgolion Arweiniol a Datblygol
- Cefnogaeth i Brofion Darllen a Rhifedd
- Cyllid i Ysgolion Band 4 a 5

1.2 Bellach mae'r GGA wedi ei ymgorffori i grant newydd, sef, 'Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion – (GRCGY)'. Diben y grant yw gwella deilliannau addysgol ar gyfer pob dysgwr a lleihau effaith amddifadedd ar ddeilliannau dysgwyr.

1.3 Egwyddor craidd y grant yw bod y mwyafrif helaeth yn cael ei ddefnyddio ar gyfer darpariaeth rheng flaen gydag amodau a thelerau grant 2019-20 yn nodi'r disgwyliad bod isafswm o 80% o gyfanswm y GRCGY yn cael ei ddatganoli'n uniongyrchol i'r ysgolion. Cyngor Gwynedd yw Awdurdod arweiniol GRCGY a GwE sydd yn gyfrifol am sicrhau bod yr ysgolion yn cyflawni gofynion y grant ac yn cefnogi'r ysgolion i'r perwyl hynny.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod rheolaethau mewnol priodol ar gyfer gweinyddu GRCGY 2019-20, er mwyn lliniaru risgiau yn unol ag amodau a thelerau'r grant. Cadarnhau bod sail i'r ffigyrau a gyflwynir ar ddatganiadau gwariant Cyngor Gwynedd a GwE mewn perthynas â'r grant a dilyn trywydd y ffigyrau i'r cyfrifyfr i gadarnhau eu cywirdeb a'u priodoldeb.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Gellir datgan sicrwydd o gywirdeb datganiadau gwariant Cyngor Gwynedd a GwE mewn perthynas â Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion. Dilynwyd sampl o'r ffigyrau yn ôl i gyfriflyfr ariannol y Cyngor, ac fe'u cafwyd yn gywir, yn rhesymol ac yn cyd-fynd ag amcanion y grant.
- 4.2 Ymddengys bod trefniadau da yn bodoli ar gyfer gweinyddu'r GRCGY. Gwelwyd bod y canran priodol o'r cyllid gros wedi ei ddirprwyo'n uniongyrchol i'r ysgolion a bod y canran priodol o'r arian grant wedi ei ddargadw ar gyfer pwrpas gweinyddiaeth yn unol ag amodau a thelerau'r grant.

DATGANIAD CYFRIFYDDU HARBYRAU

1. Cefndir

- 1.1 Yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 mae'n rhaid i Wynedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbyrau Pwllheli, Porthmadog, Abermaw ac Aberdyfi.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb datganiad blynyddol 'Harbyrau' ar gyfer y flwyddyn 2019/20, yn ogystal â chadarnhau bod rheolaethau mewnol priodol mewn lle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Gellir datgan sicrwydd o gywirdeb datganiadau cyfrifyddu 'Harbyrau' ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019/20. Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd, gwelwyd fod trywydd archwilio priodol i'r ffigyrau ac y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion. Mae cyfrifon priodol wedi'u cadw a chynhelir cysoniadau banc fel rhan o weithgareddau ar draws y Cyngor.
- 4.2 Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd gwelwyd fod y sampl o daliadau a ddetholwyd, gan gynnwys taliadau arian mân, wedi eu cefnogi gydag anfonebau neu dderbynebau priodol, a bod treth ar werth wedi ei drin yn briodol. Roedd hefyd trywydd priodol i sampl o drosglwyddiadau eraill a wnaethpwyd drwy drosglwyddiadau mewnol.
- 4.3 Gweinyddir costau staff drwy Uned Cyflogau Cyngor Gwynedd ble chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol. Cofnodir y costau staffio yma yn briodol yn y datganiad a sicrhawyd bod gan sampl o'r swyddogion yma gytundebau cyflogaeth briodol.
- 4.4 Cefnogir ffigwr asedau sefydlog ar y datganiadau cyfrifyddu gan gofrestr asedau.
- 4.5 Fel rhan o gynllun archwilio mewnol 2019/20, ymwelwyd â'r Harbyrau er mwyn cynnal archwiliad 'Iechyd a Diogelwch Harbyrau', oedd yn cwmpasu gwirio asesiadau risg. Gwelwyd bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer eu llunio a'u bod yn cael eu hadolygu yn flynyddol neu ynghynt.

**DATGANIAD CYFRIFYDDU PWYLLGOR POLISI CYNLLUNIO AR Y CYD
(CYNGHORAU GWYNEDD A MÔN)**

1. Cefndir

1.1 Mae'r Pwyllgor Polisi ar y Cyd yn gyd-bwyllgor a sefydlwyd yn unol ag Adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 gan Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Gan mai Cyngor Gwynedd sy'n arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg i'r cyd-bwyllgor hwn, Cyngor Gwynedd sydd felly â'r cyfrifoldeb am gwblhau'r datganiad ariannol.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb datganiad blynyddol y Pwyllgor ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019/20, yn ogystal â chadarnhau bod rheolaethau mewnol priodol mewn lle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

4.1 Gellir datgan sicrwydd o gywirdeb datganiadau cyfrifyddu Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (Cyngorau Gwynedd a Môn) ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019/20. Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd, gwelwyd bod trywydd archwilio priodol i'r ffigyrau ac y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion. Mae cyfrifon priodol wedi'u cadw a chynhelir cysoniadau banc fel rhan o weithgareddau ar draws y Cyngor.

4.2 Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd gwelwyd fod y sampl o daliadau â ddetholwyd wedi eu cefnogi gydag anfonebau perthnasol i'r cyfnod dan sylw, a bod treth ar werth wedi ei drin yn briodol. Roedd hefyd trywydd priodol i sampl o drosglwyddiadau eraill a wnaethpwyd drwy drosglwyddiadau mewnol.

4.3 Gweinyddir costau staff drwy Wasanaeth Cyflogau Cyngor Gwynedd ble chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol. Cofnodir y costau staffio yma yn briodol yn y datganiad. Sicrhawyd bod gan sampl o'r swyddogion yma gytundebau cyflogaeth priodol.

4.4 Mae 'taliadau eraill' yn cynnwys cludiant, cyflenwadau gwasanaethau eraill, costau datblygu'r Cynllun a chostau cefnogaeth canolog.

DATGANIAD CYFRIFYDDU BWRDD UCHELGAIS ECONOMAIDD GOGLEDD CYMRU

1. Cefndir

1.1 Mae Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru yn grŵp o sefydliadau preifat a chyhoeddus sydd wedi ymrwymo i hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint, Gwynedd a Wrecsam. Mae eu hamcanion allweddol yn cynnwys annog buddsoddiad busnes yng Ngogledd Cymru, gan helpu cwmnïau lleol i fanteisio ar gyfleoedd y gadwyn gyflenwi, ac annog sgiliau cysylltiedig â gwaith yn y rhanbarth.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb datganiad blynyddol y Bwrdd ar gyfer y flwyddyn 2019/20, yn ogystal â chadarnhau bod rheolaethau mewnol priodol mewn lle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Gellir datgan sicrwydd o gywirdeb datganiadau cyfrifyddu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019/20. Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd, gwelwyd fod trywydd archwilio priodol i'r ffigyrau ac y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion. Mae cyfrifon priodol wedi'u cadw a chynhelir cysoniadau banc fel rhan o weithgareddau ar draws y Cyngor.
- 4.2 Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd gwelwyd fod y sampl o daliadau a ddetholwyd wedi eu cefnogi gydag anfonebau perthnasol i'r cyfnod dan sylw, a bod treth ar werth wedi ei drin yn briodol. Roedd hefyd trywydd priodol i sampl o drosglwyddiadau eraill â wnaethpwyd drwy drosglwyddiadau mewnol.
- 4.3 Cyflwynwyd cofrestr risg i'r Bwrdd ar y 12^{fed} o Ebrill 2019 sy'n canolbwyntio ar risgiau sy'n codi o'r rhaglen waith cychwynnol a gyflwynwyd i'r Bwrdd ar 1^{af} o Chwefror 2019. Ychwanegir risgiau i'r gofrestr yn ystod y flwyddyn.
- 4.4 Gweinyddir costau staff drwy Uned Cyflogau Cyngor Gwynedd ble chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol. Cofnodir y costau staffio yma yn briodol yn y datganiad a sicrhawyd bod gan sampl o'r swyddogion yma gytundebau cyflogaeth priodol.

GRANT CEFNOGI POBL

1. Cefndir

1.1 Dyranwyd dros £5 miliwn o grant i Gyngor Gwynedd gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2019-20 fel rhan o gynllun Cefnogi Pobl. Mae'r cynllun yn comisiynu ac ariannu nifer o ddarparwyr i gynnig cymorth i unigolion bregus i gadw eu tenantiaeth ac osgoi digartrefedd, gyda'r nod o alluogi'r unigolion i fyw yn annibynnol drwy ddarparu gwasanaethau cefnogol yn gysylltiedig â thai. Gall y gwasanaeth gael ei ddarparu yng nghartref yr unigolyn neu mewn hostel, cartrefi gwarchodol, neu unrhyw dŷ lle ceir cefnogaeth. Mae'r cynllun yn rhoi cymorth i amrediad eang o bobl, megis pobl hŷn, pobl gyda phroblemau trais domestig, pobl sydd mewn perygl o fod yn ddigartref, pobl gyda phroblemau iechyd meddwl, anghenion camddefnyddio sylweddau yn ogystal ag anabledd dysgu.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb tystysgrif archwilio grant Cefnogi Pobl ar gyfer 2019-20, drwy wirio'r costau a hawliwyd, a sicrhau eu bod yn cydymffurfio ag amodau'r llythyr cynnig grant.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

4.1 Gellir datgan sicrwydd o gywirdeb tystysgrif archwilio grant Cefnogi Pobl ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019-20. Yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd, gwelwyd fod trywydd archwilio priodol i'r ffigyrau ac y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

CYNLLUN ARFOR

1. Cefndir

- 1.1 Rhaglen sydd yn gweithio ar draws Gwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr yw ARFOR. Bwriad y rhaglen yw cefnogi i greu mwy a gwell swyddi yng nghadarnleoedd y Gymraeg a thrwy hynny cefnogi parhad a thwf y Gymraeg. Cadarnhaodd Gweinidog yr Economi Llywodraeth Cymru bod £2 filiwn o gyllideb ar gael i'r pedwar cyngor ar gyfer y rhaglen bydd yn rhedeg o gychwyn blwyddyn ariannol 2019/20 hyd at ddiwedd 2020/21.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau llywodraethu addas mewn lle er mwyn cyflawni amcanion rhaglen ARFOR. Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio'r rheolaethau sydd mewn lle yng Ngwynedd, fel yr awdurdod arweiniol, i lywodraethu'r rhaglen, gan liniaru'r risgiau sy'n ymwneud â'r prosiect.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Mae Arweinyddion y pedwar Awdurdod Lleol wedi bod yn cyfarfod yn rheolaidd dros y flwyddyn diwethaf er mwyn trafod blaenoriaethau ar gyfer y Rhaglen. Mae Bwrdd Rhaglen Arfor wedi cael ei sefydlu sydd yn cynnwys Arweinydd y pedwar awdurdod gyda sylwebyddion o Lywodraeth Cymru yn bresennol. Mewn cyfarfod o'r Bwrdd Rhaglen, gofynnwyd i Gyngor Gwynedd weithredu fel corff arweiniol ar gyfer y bedair sir gan gydlynu'r berthynas gyda Llywodraeth Cymru. Nodir datganiad o bwrpas yng Nghylch Gorchwyl Bwrdd ARFOR (mabwysiadwyd 26 Tachwedd 2018): 'Gweithio mewn partneriaeth i sefydlu fframwaith lle bydd datblygiad economaidd a chynllunio ieithyddol yn cael eu cydgysylltu.' Mae cyfrifoldebau'r Bwrdd yn cynnwys sicrhau gweithrediad a monitro pob prosiect yn ogystal â chraffu adroddiadau cynnydd ac awdurdodi newidiadau i'r rhaglen. Mae'r Bwrdd yn cynnwys arweinwyr y pedwar Awdurdod Lleol a chynrychiolwyr o Llywodraeth Cymru a CLILC. Mae'r aelodau unigol i gyd yn gyfrifol am adrodd yn ôl i'w sefydliadau ynghylch cynnydd y rhaglen. Mae Bwrdd ARFOR yn cyfarfod yn chwarterol a gwelwyd eu bod yn cwblhau'r hyn sy'n ofynnol ohonynt wrth edrych ar nodiadau eu cyfarfodydd. Mae'r Grŵp Swyddogion sy'n atebol i'r Bwrdd yn cyfarfod pob 2 fis. Mae cynrychiolaeth o pob sir, CLILC a Llywodraeth Cymru. Mae Grŵp Llywio Gwynedd yn cyfarfod pob 2 fis. Y grŵp yma sy'n goruchwyllo prosiectau Gwynedd yn fanwl ar lefel sirol. Mae Swyddogion Gwynedd sy'n rhedeg y prosiectau, Aelod Cabinet Economi a Chymuned ac Aelod Cabinet Iaith yn y grŵp yma. Mae gan pob awdurdod grŵp cyfatebol sy'n cyflawni'r un pwrpas.

- 4.2 Yn ei gyfarfod ar y 16 Gorffennaf 2019 penderfynodd y Cabinet i awdurdodi'r Pennaeth Economi a Chymuned mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol i gytuno i gwblhau cytundeb rhwng awdurdod priodol. Gwelwyd ddogfen IAA (Inter Authority Agreement) priodol sydd wedi ei anfon i'r Cynghorau sy'n rhan o'r prosiect ARFOR (Sir Fôn, Sir Gar a Sir Ceredigion). Anfonwyd ebost ar y 24 Ionawr 2020 oddi wrth Cyfreithiwr Eiddo, Contractau a Chaffael Cyngor Gwynedd at gynrychiolwyr o bob Cyngor sy'n rhan o gynllun ARFOR. Atodwyd y cytundeb IAA a gofynnwyd i'r Cynghorau ei gymeradwyo, arwyddo a'i selio cyn ei anfon ymlaen.
- 4.3 Mae cofrestrau risg yn cael eu cwblhau a'u diweddarau pob tro bydd hawliad. Y Rheolwr Rhaglen Datblygu Gwynedd Wledig sydd yn gyfrifol am lunio a diweddarau'r gofrestr risg. Roedd cynnwys y cofrestrau risg yn rhesymol. Roedd cyfrifoldeb, tebygolrwydd, effaith a gweithrediadau ar gyfer pob risg restrwyd. Trafodwyd yr angen am gofrestr gwersi a ddysgwyd ar gyfer y prosiect gyda'r Rheolwr Rhaglen Datblygu Gwynedd Wledig a mynegodd nad oedd un yn bodoli ar amser yr archwiliad oherwydd bod y prosiect dal yn y dyddiau cynnar. Cadarnhaodd bydd un yn cael ei greu pan fydd mwy o wybodaeth ar gael i'w asesu.
- 4.4 Nododd y Rheolwr Rhaglen Datblygu Gwynedd Wledig bod gwariant prosiectau yn cael ei drafod yn y cyfarfodydd Grŵp Llywio. Gwelwyd tystiolaeth o drafodaethau am y gyllideb ar gyfer pob prosiect Gwynedd yn nodiadau cyfarfodydd y Grŵp Llywio. Mynegodd hefyd bydd swyddogion yn cyfarfod â chwmnïau. Caiff y gyllideb ar gyfer yr holl gynllun ei gwirio ar ffurf proffiliau cyn pob hawliad wrth gymharu'r gwir-wariant gyda'r gyllideb. Mae'r gyllideb hon wedi ei phennu yn y llythyr cynnig ac mae'r bwrdd wedi ei derbyn o fewn y briff 26 Tachwedd 2018.
- 4.5 Mae 4 prosiect yn cael eu cynnal yng Ngwynedd: Llwyddo'n Lleol, Her Cymunedau Mentrus, Cymorth i Fentro a FFIWS. Gwiriwyd y trefniadau i asesu ceisiadau a'r matricesau sgorio defnyddiwyd i benderfynu teilyngdod a gwelwyd bod gwiriadau priodol wedi eu cynnal ble ddisgwyllir ar gyfer y ceisiadau.

PLAS GWILYM

1. Cefndir

Mae Cartref Plas Gwilym, Penygroes yn cynnig gofal i hyd at 27 o breswylwyr.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Plas Gwilym yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Risg	Nifer
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Detholwyd sampl o 10 aelod o staff a gwiriwyd eu cofnodion hyfforddiant gan ddefnyddio'r bas-data hyfforddiant a'r Modiwl Datblygu Staff. Gwelwyd bod hyfforddiant mewn meysydd megis codi a thrin a diogelu yn ddigonol ar gyfer yr unigolion yn y sampl. Roedd statws DBS pob un o'r 10 aelod o staff yma hefyd yn gyfredol ar amser yr archwiliad.

5.2 Gwiriwyd trefniadau taliadau yn ogystal â threfniadau incwm y cartref. Roedd cofnod digonol yn cael ei gadw yn y cartref ac roedd yr anfonebau a ffurflenni incwm wiriwyd fel rhan o'r sampl wedi eu cwblhau yn gywir.

- 5.3 Yn ystod yr ymweliad â'r cartref, gwelwyd bod rheolaethau cryf mewn lle mewn perthynas â meddyginiaeth. Roedd y sampl o gofnodion MAR yn cydfynd â chofnodion eraill y Cartref a'r niferoedd o feddyginiaeth oedd wedi'u storio. Roedd yr ystafell yn ddiogel gyda staff parhaol i gyd â mynediad drwy ddefnyddio côd i agor y drws. Roedd cofnodion tymheredd yr oergell a'r ystafell yn cael eu cadw ddwy waith y dydd a caiff rhain eu gwirio yn fisol.
- 5.4 Mae goruchwyliaeth chwarterol yn ofynnol yn ôl RISGA (drafft 2017). Mynegodd y Rheolwr bod rhain yn cael eu cynnal boed yn oruchwyliaeth unigol neu fel grŵp. Nid oedd tystiolaeth o oruchwyliaeth chwarterol yn ffeiliau'r staff ddetholwyd fel sampl. Gellir gwella'r rheolaeth yma drwy sicrhau bod cofnodion o'r goruchwyliaethau yn cael eu cadw ar ffeil o pob aelod o staff.
- 5.5 Mai 2016 oedd y dyddiad gwirio diweddaraf welwyd ar gofrestr eiddo'r Cartref. Gwiriwyd eiddo mewn ystafell yn erbyn y gofrestr yn ystod yr ymweliad ac roedd mân ddiweddariadau heb eu cynnal megis teledu. Buasai'n reolaeth dda i wirio'r gofrestr fesul ystafell yn flynyddol.
- 5.6 Roedd rheoli amser y Cartref yn effeithiol ond roedd trefn gymhleth yno gyda gwahanol staff yn gweithio ar rota hyd gwahanol (3 neu 4 wythnos). Roedd hyn yn golygu bod mwy o amser y dirprwy yn cael ei dreulio yn gwirio'r amserlenni na ddylai fod angen. Mynegodd y Rheolwr bod system TG ar y gweill i gael ei chreu i'r diben o reoli amser staff y Cartref.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Sicrhau bod cofnodion yn cael eu cadw ar gyfer pob goruchwyliaeth gynhelir â staff.**
- **Sicrhau bod y gofrestr asedau yn cael ei gwirio a'i diweddarau yn flynyddol**